

Visotter weer talrijker in Nederland

De visotter, een vertegenwoordiger van de oorspronkelijke fauna van ons land was in 1900 nog algemeen, maar in 1945 nog slechts in enkele zeer afgelegen oorden te vinden. Ze kwamen nog voor in de toen nog onontgonnen Noordoostpolder, in de kreken van Zeeuws-Vlaanderen en in slechts enkele exemplaren in het plassengebied van Zuid-Holland, Utrecht en de Belgische grensstreek. De ontoegankelijke rietmoerassen van de Noordoostpolder en de ijsvrije kreken van Zeeuws-Vlaanderen vormden veilige schuilplaatsen voor de laatste van het geslacht *Lutra*, zoals de latijnse naam luidt. Van hieruit kon hij zijn oude woongebieden weer in bezit nemen. Dit is mogelijk geworden door de alarmerende publicaties van de bioloog Dr. G. A. Brouwer die leidden tot een belangrijke wetswijziging. In de jachtwet van 1923 werd de otter betiteld als 'schadelijk roofwild', de veranderde wet van 1942 rangschikt hem onder het jachtwild. De mens mag dit dier niet langer onbeperkt naar het leven staan. Dit is van nu af slechts in het jachtseizoen geoorloofd. De otterjacht (1 oktober - 31 januari) wordt echter sinds 1961 niet meer geopend.

Het gaat hem nu weer voor de wind, dit fraaie pelsdier. Hij neemt toe in aantal; in de meeste Nederlandse provincies komt hij thans weer voor. Dit is verheugend als we bedenken, dat in 1945 de otterstand tot 30 à 40 stuks was teruggelopen. Een absoluut dieptepunt. Uitroeijing was onontkoombaar geweest als de activiteiten van stropers, bunzingjagers enz. niet tijdig waren ingeperkt. Er werd een halt toegeroepen aan een ware slachting, want zo kunnen we de felle jacht op de otter wel noemen. Men ging daarbij op verschillende manieren te werk. Behalve de weidelijke jacht, het 'neerleggen' met het geweer, bestonden er nog diverse minder faire methoden om otters buit te maken. Men maakte o.a. gebruik van klemmen. Op plaatsen waar regelmatig otters kwamen werden deze vangijzers opgesteld. Voor de man met veldervaring waren zulke plekken licht te herkennen. Klauwafdrukken op een weke slijkvloer, zgn. otterwissels, vaste paden tussen verschillende waterlopen, uitwerpselen op vlonders en aanlegsteigers waren evenzovele bewijzen van het regelmatige bezoek van dit waterroofdier. Ijs en sneeuw op winterdagen maakten het 'speuren' van de otter nog eens zo gemakkelijk. In de sneeuw waren zijn prenten al gauw te herkennen en ze leidden steevast naar open water; door concentraties van vis en watervogels voor de otter een levensbehoefte maar tegelijkertijd een bron van gevaar.

Met knuppels en speren gewapend trok de landbevolking er eertijds op uit om rond wakken bij sluizen en molens op otters te jagen. Mannen en honden dwongen een otter tot voortdurend duiken, tot het dier tenslotte, snakkend naar lucht, uit het wak sprong, waar knuppels en speren voor een snelle dood zorgden. Door in volle ren een net over het dier te gooien kon men hem levend bemachtigen. In Zuid-Holland werden wel netten voor ottergangen opgesteld; met behulp van terriers werden de dieren dan uit hun holen verdreven en zo gevangen.

Zulke ottervangsten vormden een welkome inkomstenbron voor de plattelandsbevolking. De landarbeider van de Langedijk, die 's winters werkeloos was, kreeg voor een ingeleverde otter een premie van f 2,50 geboden, 'teneinde schade aan dijken en waterkeringen door visotters binnen de perken te houden', zo formuleerde het polderbestuur van het Geestmerambacht.

Jaarlijks werden er wel zo'n veertig otters ingeleverd. In Westzaan was het een vereniging van zoetwatervissers, die premies uitloofde. Vijf gulden was hier het vastgestelde

bedrag. Kennelijk een aanlokkelijke prijs voor de heren ottervangers, zij hebben hun taak hier met de grootste nauwkeurigheid verricht. Tot op de huidige dag is de provincie Noord-Holland praktisch 'vrij' van otters gebleven.

De visotter moet tot het schadelijk gedierte worden gerekend, zo luidde het vroeger; dat was in de tijd toen de waarde van een diersoort uitsluitend naar nut of schade voor de mens werd gemeten. Thans is men een andere mening toegedaan, wij gunnen nu ook de visotter zijn plaatsje onder de zon en wij verheugen ons over de groei van de otterstand in ons land.

Positieve maatregelen zijn voor deze ontwikkeling overigens nauwelijks nodig geweest. *Lutra lutra* behoort tot de grootste van onze roofdieren in het wild en hij is weerbaar genoeg om zijn eigen voortbestaan te verzekeren. Zijn vroegere achteruitgang was louter aan menselijk ingrijpen te wijten.

De otter stelt zijn eisen niet al te hoog. Voedselrijke wateren met voldoende oeverbegroeiing bieden hem al voldoende levenskansen. Een waterpeil zonder al te veel schommelingen komt dan nog als derde eis.

Er is overigens nog lang geen reden om voldaan te zijn. De otterstand van Nederland is nog ver beneden peil, de situatie van 1900 in aanmerking genomen. Teveel gebieden zijn nog onbewoond waar rond de eeuwwisseling de visotter inheems was. De provincie Noord-Holland, om een voorbeeld te noemen. In het Amstelmeer, het Zwanenwater en de westelijke Zaanpolders heeft hij nog het langst stand gehouden, maar in de jaren vijftig is ook in het Amstelmeer de laatste waarneming gedaan.

Van oudsher is de visserij met netten en fuiken al een gevaarlijke aangelegenheid geweest voor de otter. Menig otterjong kwam in een fuik jammerlijk om het leven. De laatste jaren is daar nog een aantal nieuwe bedreigingen bijgekomen. De tegenwoordige watervervuiling is er één van. Vergiftiging van voedselrijk water door industriële afvalstoffen doet de otter onherroepelijk verdwijnen. Ook de diverse ruilverkavelingsplannen van de laatste decennia zijn fnuikend voor de otterstand. Zij voorzien weliswaar in een passende landschapstofering, maar bestaande oevervegetaties zijn toch gedoemd te verdwijnen en daarmee even zovele dekkingsmogelijkheden voor de otter. Tenslotte is er dan de massarecreatie die, naast het toenemende verkeer, ook zijn gevaren kan inhouden. Grote, tot nu toe 'onontdekte' gebieden werden voor de watertoerist opengelegd en terstond in bezit genomen. Ook de sportvisser pikte van de nieuwe mogelijkheden een behoorlijk graantje mee en drong door tot in de meest afgelegen terreinen. Verontrustend? Voor de otterstand niet per se. Nachtdier als hij is, heeft hij bv. in de drukbevangen Groningse meren goed stand gehouden. Massarecreatie in otterterreinen hoeft dus niet nadelig te werken, als maar voldoende rustige natuurterreinen behouden blijven waar de otter zich kan terugtrekken. En zoiets is een kwestie van terreinbeheer, van verstandig overleg bij het openleggen van dit soort natuurgebieden.

Visotter gevangen onder Heiloo, zo meldde de streekpers in 1959. Opzienbarend nieuws voor natuurvriend en vakbioloog. Dus toch nog otters aanwezig in Noord-Holland? Het ging hier om een volwassen mannelijk dier met de formidabele lengte van 1.20 m en een gewicht van maar liefst 8 kilo. De vangst was gedaan bij een wak in de Egmondervaart en in de buurt moest nog een tweede (vrouwelijk) exemplaar rondzwerven, aldus de ietwat nieuwbakken otterjagers, die met hun jachtbuit nauwelijks raad wisten. Het verhandelen van de huid van dit beschermde dier is namelijk bij de wet verboden en ook opzetten kan niet anders dan klandestien gebeuren. Neen, de heren wetsovertreders werden van hun vangst geen cent wijzer; integendeel, een flinke boete werd hun deel, genoeg om zich bij een volgende gelegenheid nog eens tweemaal te bedenken.
